

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних та прикладних наук

Кафедра права та публічного управління

**МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЮРИСТА»**

для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Право»,
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» денної та заочної
форм навчання

Розробник

к.ю.н., доцент Загурський О.Б.

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри права та публічного управління
Протокол №__ від «__» _____ 2022 р.
Завідувачка кафедри

Припхан І.

Івано-Франківськ

2022

Загурський О. Б. Методичний посібник з навчальної дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста» для студентів денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньо-професійної програми «Право», галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» може використовуватися для самостійного опрацювання студентами теоретичного та практичного матеріалу навчальної дисципліни / О. Б. Загурський. Івано-Франківськ, 2022. 41 с.

Укладач:

Загурський О.Б., к.ю.н., доцент, доцент кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила»

Рецензенти:

Розвадовський В.В., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Тимчишин А.М, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Івано-Франківської філії ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Відповідальний за випуск:

Припхан І.І., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила»

Методичний посібник, підготовлений згідно з навчальною програмою навчальної дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста». Сутність і зміст основних положень розкрито у теоретичному і практичному аспектах. Комплекс навчально-методичного забезпечення охоплює навчальну програму, методичні вказівки до вивчення кожної теми, а саме: методичні вказівки до проведення семінарських занять, питання для дискусій, запитання для самоперевірки знань, методичні вказівки до самостійної роботи студентів. У методичному посібнику подані також критерії оцінювання знань студентів при підсумковому контролі.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри права та публічного управління, протокол № 12 від 24.12.2022 р.

Завідувач кафедри, к.ю.н, доцент Припхан І.І.

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Програма навчальної дисципліни.....	7
3. Методичні вказівки до проведення семінарських занять.....	8
4. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів.....	25
5. Програмові вимоги з навчальної дисципліни.....	33
6. Методи навчання і оцінювання	34
7. Рекомендовані джерела інформації.....	37

1. ПЕРЕДМОВА

Правові цінності та етичні стандарти є фундаментом правової поведінки, покладеної в основу професійної діяльності юриста в сучасній Українській демократичній державі. Повага до людської гідності, добродієність, свобода, справедливість, рівність, демократія, правопорядок, законність, верховенство права, верховенство закону є ціннісними орієнтирами сучасного юриста та, водночас, нормативними вимогами для зайняття посад судді, прокурора, нотаріуса, здійснення адвокатської діяльності тощо. Сучасний розвиток українського суспільства вимагають від юристів високих професійних та моральних якостей. Основні засади професійної етики юристів України є узагальненням моральних стандартів поведінки, що базуються на визнаних загальнолюдських моральних цінностях і основних принципах професійної діяльності юристів, які конкретизуються кодексами етики, правилами поведінки та дисциплінарними статутами окремих професійних груп юристів і морально зобов'язують усіх юристів України дотримуватися їх при здійсненні своєї професійної діяльності.

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти здатності ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування, здатності розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника та доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Основні завдання, що стоять перед авторами навчальної дисципліни, полягають в тому, щоб розкрити здобувачам:

- опанування положень міжнародних та національних правових актів, які встановлюють професійні стандарти етичної поведінки юриста;
- з'ясування загальних закономірностей впливу фундаментальних моральних категорій на якість здійснюваної професійної юридичної діяльності юриста;
- вивчення загальних засад взаємодії загальних моральних категорій на систему професійно-етичних характеристик юриста;
- опанування класифікаційної системи моральних юриста;
- освоєння типології етичних конфліктів, котрі можуть мати у професійній та позапрофесійній діяльності юриста та способи їх подолання.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- фундаментальні правові цінності західної правової традиції;
- вимоги до представників юридичних професій у країнах західної правової традиції;
- вимоги до представників юридичних професій на різних етапах розвитку української державності;

- основні принципи, способи і процедури ухвалення рішень у процесі професійної діяльності юриста;
- основні етичні категорії та їх місце у формуванні ціннісних орієнтацій професійної діяльності юриста;
- вимоги основних нормативно-правових актів у сфері моралі та етики;
- зміст та особливості етичних стандартів у професійній діяльності юриста;
- моральну специфіку здійснюваної професійної діяльності;
- сутність морально-професійних деформацій у службовій діяльності та шляхи їх подолання;
- особливості морально-етичних відносин у службовому колективі;
- підстави юридичної відповідальності за порушення професійних обов'язків.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- виявляти цінності західної правової традиції у переліках вимог до представників різних юридичних професій в українському законодавстві і визначати відповідність власних професійних компетентностей та етичних характеристик відповідним вимогам;
- скласти власне професійне резюме;
- виявляти правові проблеми і пропонувати аргументовані рішення для їх розв'язання;
- доносити ідеї, зміст проблем, аргументувати варіанти їх вирішення;
- оцінювати факти професійної діяльності як із правової, так і з морально-етичної позиції;
- застосовувати морально-етичні норми та правила поведінки у конкретних життєвих та службових ситуаціях;
- спілкуватись із колегами та із громадянами, у т. ч. з представниками різних соціальних груп, національностей, рас та релігійних конфесій, на основі правил професійної етики;
- давати морально-етичну оцінку проявам порушень норм професійної етики;
- ухвалювати рішення у складних ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливості практики їхнього застосування;
- визначати вид та ступінь юридичної відповідальності юриста у випадку неналежного виконання чи невиконання ним професійних обов'язків.

Професійні компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста» (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП «Право», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» “__” _____ року).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.
ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	
СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	перший (I)		
Семестр	перший (I)		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	16 (в годинах)	6 (в годинах)
	семінари, практичні	14 (в годинах)	2 (в годинах)
Самостійна робота		60 (в годинах)	82 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	Залік (I семестр)		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Теорія держави і права	Верховенство права та правова система ЄС
Нотаріат	Медіація та інші позасудові способи врегулювання спорів
Адвокатура та адвокатська діяльність	Техніка правотворчої та правозастосовної діяльності

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Юридична етика: поняття, види, джерела (2 год.)

Професійна етика як самостійна галузь етичної науки. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість. Сутність юридичної етики. Завдання професійної етики. Особливості професії юриста. Структура, види та джерела професійної етики юриста.

Питання для самостійного вивчення. Місце етики в системі соціогуманітарного знання. Етика як філософська дисципліна. Етика як наука про мораль та її специфіку. Об'єкт та предмет етики. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Джерела формування культури особистості юриста. Проблеми деформації моральної і професійної (правової) свідомості у юристів (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 2. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста (2 год.)

Єдність та відмінність моралі і права у життєдіяльності суспільства, соціальних спільнот та особистості. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура. Особливості моральної культури юриста. Моральні вимоги до професійної діяльності правника. Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення та їх профілактика.

Питання для самостійного вивчення. Загальна характеристика етичних категорій. Структура моралі. Категорії моральної свідомості. Категорії моральної самосвідомості. Проблеми моральної свободи: її практичні і моральні виміри. Вчинок як першоелемент моральної діяльності. Співвідношення мети і засобів у людській діяльності. Спілкування як царина людської моральності (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 3. Етичні засади здійснення правосуддя (4 год.)

Суддівська етика: поняття та значення для правової системи. Суддівська етика: практика Громадської ради доброчесності. Дисциплінарна відповідальність судді: природа, особливості, співвідношення із іншими видами юридичної відповідальності. Процедури та гарантії під час притягнення до дисциплінарної відповідальності судді. Дисциплінарна відповідальність судді за порушення правил суддівської етики: практика Вищої ради правосуддя. Суспільне призначення суду. Етика судового процесу. Судова риторика. Дотримання правил етикету в судовому процесі.

Питання для самостійного вивчення. Міжнародні стандарти суддівської етики. Національні стандарти суддівської етики. Кодекс суддівської етики. Механізм забезпечення доброчесності та професійної етики суддів. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності

судді та національне законодавство. Порушення суддівської етики (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 4. Професійна етика працівника прокуратури (2 год.)

Соціальні функції прокуратури. Моральні вимоги до прокурорів. Основні вимоги до професійної поведінки прокурора. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави. Позапрофесійна етика поведінки прокурора. Відповідальність за недотримання етичних правил.

Питання для самостійного вивчення. Професійна етика працівника прокуратури: міжнародно-правові та національні аспекти. Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави. Запобігання випадкам порушення етичних правил працівниками прокуратури (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 5. Професійна етика адвокатів (2 год.)

Поняття адвокатської професії. Завдання, форми та принципи професії адвоката. Етичні особливості відносин адвоката з клієнтами. Етичні особливості відносин адвоката зі судом та іншими учасниками судового провадження. Етичні особливості відносин адвоката при здійсненні професійної діяльності з іншими органами та особами. Етичні особливості відносин адвокатів між собою та з органами адвокатського самоврядування. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики.

Питання для самостійного вивчення. Поняття та особливості адвокатської етики як різновиду юридичної етики. Джерела адвокатської етики. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Правові цінності та етичні стандарти є фундаментом правової поведінки, покладеної в основу професійної діяльності юриста в сучасній Українській демократичній державі. Повага до людської гідності, доброчесність, свобода, справедливість, рівність, демократія, правопорядок, законність, верховенство права, верховенство закону є ціннісними орієнтирами сучасного юриста та, водночас, нормативними вимогами для зайняття посад судді, прокурора, нотаріуса, здійснення адвокатської діяльності тощо. Сучасний розвиток українського суспільства

вимагають від юристів високих професійних та моральних якостей. Основні засади професійної етики юристів України є узагальненням моральних стандартів поведінки, що базуються на визнаних загальнолюдських моральних цінностях і основних принципах професійної діяльності юристів, які конкретизуються кодексами етики, правилами поведінки та дисциплінарними статутами окремих професійних груп юристів і морально зобов'язують усіх юристів України дотримуватися їх при здійсненні своєї професійної діяльності.

Дисципліна «Етичні стандарти професійної діяльності юриста» є складовою циклу професійно-практичної підготовки студентів другого (магістерського) освітньої програми «Право».

При підготовці до семінарського заняття кожному студенту необхідно вивчити запропоновану літературу та ознайомитись з відповідними нормативними джерелами і скласти перелік термінів, які в них використовуються. Найважливіші з них, за вказівкою викладача, конспектуються. Наявність конспектів лекцій та нормативних джерел, поряд з іншими даними враховуються викладачем при визначенні оцінки знання предмету.

Під час семінарських занять як викладачу, так і студентам потрібно вести пошук найбільш активних форм і методів навчання та опанування матеріалу. Семінарські заняття проводяться, як правило, шляхом обговорення окремих найбільш важливих питань з тієї чи іншої теми.

Семінарське заняття має мету розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення слухачів.

Семінарське заняття – одна з важливих і найбільш дієвих форм вивчення і засвоєння основ етичних стандартів професійної діяльності юриста. Його особливість полягає в тому, що він передбачає опанування найважливіших й найактуальніших тем етичних стандартів, є найдієвішою формою закріплення і поглиблення знань студентів, формуванню та виявленню в них творчих здібностей, забезпечує можливість набуття навичок правильного висловлення своїх думок під час обговорення теми, створює умови для дискусії, узагальнення знань, отриманих з різних джерел та літератури, відстоювання власної точки зору.

Для кожного семінарського заняття визначені тема, план, питання для контролю і самоперевірки. Вважаємо за доцільне запропонувати студентам ряд методичних порад, які б допомогли оперативному, а головне ефективно підготуватися до семінарських занять:

- студент повинен ознайомитись з методичними матеріалами до теми семінарського заняття;
- вдумливо опрацювати рекомендовані джерела та літературу, пам'ятаючи про необхідність конспектування найважливіших

фактів, положень, аргументів, дослівних виписок (цитат), тез, розширеного плану, анотації тощо;

- звертатися до словників та довідників, щоб не залишити поза увагою незнайомі поняття, термінологію, старанно працювати з примітками, коментарями, таблицями;
- приділяти значну увагу завершальному етапу підготовки до семінарських занять – глибокому осмисленню опрацьованих джерел і літератури стосовно виділених у плані питань, співставленню концепції, позицій і точок зору різних авторів;
- формувати обґрунтовані висновки і узагальнення, запитання своїм колегам;
- виробляти вміння аргументовано доводити свою точку зору.

Методичне забезпечення семінарських занять. Під час підготовки до семінарських занять здобувачам освіти рекомендується попередньо ознайомитися з силабусом навчальної дисципліни, лекційним теоретичним матеріалом, які розміщені в Системі дистанційної освіти ЗВО «Університет Короля Данила».

Порядок оцінювання результатів семінарських занять регламентується Положенням про систему контролю та оцінювання знань здобувачів освіти Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила, яке розміщене на сайті закладу освіти.

Результати навчання оцінюються за національною дванадцятибальною шкалою – «1», «2», «3», «4», «5». Усереднена оцінка переводиться у 100-бальну шкалу ЄКТС.

ДЕННА ФОРМА

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1.

Тема: ЮРИДИЧНА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння професійної етики як самостійної галузі етичної науки. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в суті юридичної етики та види професійної етики. При опрацюванні питання щодо особливості професії юриста, слід також звернути увагу на структуру, види та джерела професійної етики юриста.

План семінарського заняття:

1. Професійна етика як самостійна галузь етичної науки.
2. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість.
3. Сутність юридичної етики.

4. Завдання професійної етики.
5. Особливості професії юриста.
6. Структура, види та джерела професійної етики юриста.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

професійна мораль, офіційна етика, традиційна етика, корпоративна етика.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
3. Написати есе на запропоновану тематику.
4. Підготувати реферат.
5. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

1. Професійна мораль юриста: сутність, структура, функції.
2. Моральний зміст професійної діяльності юриста. Вчинок як першоелемент моральної діяльності.
3. Специфіка моральної свідомості юриста, її роль у духовному світі особи і регуляції професійної діяльності.
4. Законність у системі нормативного регулювання діяльності юриста.
5. Закон і моральна відповідальність юриста.

Питання для самоконтролю

1. Чому юридична діяльність є видом соціальної діяльності?
2. Які основні риси характеризують юридичну діяльність?
3. Що включає в себе зміст юридичної діяльності?
4. Соціальне значення професії юриста.
5. Що таке професіоналізм?
6. Формування професійної культури юриста.
7. Процес та стадії соціалізації особи юриста.

Тестові питання для перевірки знань

1. **У визначенні поняття професіоналізму важливими параметрами є:**

а) партійність, кваліфікація, корпоративність; б) компетентність, винагороджуваність, корпоративність, в) кваліфікація, компетенція, відданість.

2. **Чим, на Вашу думку, відрізняються професії інженера та правоохоронця (адвоката, прокурора, судді, слідчого тощо) з огляду на значення людського фактору:**

а) нічим, б) професія інженера пов'язана із виконанням робіт, на які не впливає цей фактор, правоохоронна професія передбачає безпосередній психічний вплив на людину; в) дані професії передбачають різні освітні програми досягнення конкретного

кваліфікаційного рівня.

3. Що, на Вашу думку, є важливим для визначення поняття професійної етики:

а) правила поведінки громадян у державі; б) врахування особливостей професійної діяльності; в) рівень виконання своїх професійних обов'язків.

4. Вчення, що відображає правила поведінки окремо взятої соціальної групи на основі моральних принципів, називається:

а) професійний етикет, б) професійна етика; в) професійна мораль.

5. Призначення професійної етики полягає у:

а) гуманізації суспільства; б) соціалізації особи; в) розкритті моральних норм у професійній діяльності.

6. Основними категоріями професійної етики є:

а) мораль, релігія, право; б) моральний вибір, моральний вчинок, моральна норма; в) професійний обов'язок, службова гідність, професійна честь.

7. Суттєва ознака професійної етики юриста полягає у:

а) формуванні правил поведінки правників; б) визначенні шляхів виконання правниками своїх функціональних обов'язків; в) розробці проблем взаємодії правників із суспільством.

8. Особливості професійної діяльності юриста, що можуть призвести до серйозних змін у моральній свідомості:

а) наділення владою; б) реалізація широких повноважень; в) спілкування у стані підвищеної психологічної напруги.

9. Чи згодні ви з тим, що професія юриста характеризується такими ознаками:

а) служить громадянському суспільству і державі: його діяльність має, насамперед, суспільний і державний характер; б) має справу виключно із соціальними аномаліями; в) його діяльність має каральний характер.

10. У своїй професійній діяльності юрист:

а) не бере прямої участі у створенні матеріальних і духовних благ; б) не наділяється владними повноваженнями; в) діє творчо, завжди знаходиться в постійному пошуку істини, у нього немає стандартів і шаблонів.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2.

Тема: Моральна культура як система ціннісних показників

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння моральної культури особистості, її цінностях, регулятивах та структурі. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в суті в особливостях моральної культури юриста. При опрацюванні питання щодо моральних вимог до професійної діяльності, слід також звернути увагу на морально-професійні деформації.

План семінарського заняття:

1. Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура.
2. Особливості моральної культури юриста.
3. Моральні вимоги до професійної діяльності правника.
4. Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення та їх профілактика.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

моральна культура, моральні цінності та регулятиви, моральна рефлексія, моральні вимоги, морально-професійні деформації, правовий нігілізм, правовий ригоризм, професійний егоїзм.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю.
3. Підготувати реферат .
4. Написати есе на тему «Морально-професійні деформації в юридично-правовій діяльності: особливості та шляхи подолання».

Теми рефератів

1. Моральна культура юриста: суть та структура.
2. Моральні вимоги до професійної діяльності юриста.
3. Морально-професійні деформації в юридичній діяльності та причини їх виникнення.
4. Правовий нігілізм, його суть та прояви у професійній діяльності юристів.

Питання для самоконтролю

1. Що слід розуміти під терміном «професійна деформація»?
2. Які фактори професійної діяльності (зовнішні та внутрішні) можуть стати причинами деформаційних процесів?
3. В яких формах може виявлятися професійна деформація в діяльності представників різних юридичних спеціальностей?
4. Які соціальні умови та фактори використовуються для профілактики професійної деформації працівників та підвищення рівня їхньої професійної свідомості?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3.

Тема: ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння поняття та значення судової етики. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в суті моральних вимог до судді. При опрацюванні питання щодо етики судового процесу, слід також звернути увагу на етичні засади судових дебатів.

План семінарського заняття:

1. Поняття та значення судової етики.
2. Суспільне призначення суду.
3. Моральні вимоги до судді.
4. Етика судового процесу.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

суд, судова етика, етика судового процесу, судочинство, судовий розгляд, вирок, судовий етикет.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
3. Написати есе на запропоновану тематику.
4. Підготувати реферат.
5. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

1. Особливості судової практики: моральна та правова характеристика.
2. Етикет судового засідання.
3. Моральний зміст вироку.
4. Морально-етична характеристика взаємовідносин суб'єктів судового процесу.

Питання для самоконтролю

1. Визначте історичне призначення судової діяльності.
2. Назвіть моральні основи судової діяльності.
3. Розкрийте єдність законності та моралі в судовій діяльності.
4. Дайте визначення судової етики.
5. Охарактеризуйте етику судового рішення.

Тестові питання для перевірки знань

1. Сутність судової етики полягає у:

а) визначенні морального характеру професійної діяльності учасників судового процесу; б) спрямуванні учасників судового процесу на вирішення морально-етичних питань; в) вихованні учасників судового процесу як законослухняних громадян.

2. Щодо встановлення моральних принципів судова система у концентрованій формі відображає такі моральні ідеї:

а) відповідальності; б) поваги; в) справедливості.

3. Дії судді повинні бути:

а) чіткими, зрозумілими, обґрунтованими; б) обґрунтованими,

- законними, справедливими; в) чіткими, обґрунтованими, виваженими.
- 4. Чи має право суддя на сумнів, аналізуючи судові рішення, що набрали законної сили:**
- а) так; б) ні.
- 5. Яким чином слід кваліфікувати дії особи, яка використовує надані їй законами правомочності виключно з метою обмеження прав і законних інтересів інших осіб, без правомірної вигоди для себе особисто:**
- а) зловживання правом; б) обхід закону; в) недобросовісна поведінка.
- 6. Суд не має право:**
- а) приймати компромісне рішення у випадках, коли норма закону суперечить нормам етики і справедливості; б) забезпечувати сторонам спору умови для безперешкодної реалізації вимог закону; в) керуватися нормами закону, які явно суперечать нормам справедливості та етики.
- 7. Сутність судової етики полягає у:**
- а) визначенні морального характеру професійної діяльності учасників судового процесу; б) спрямуванні учасників судового процесу на вирішення морально-етичних питань; в) вихованні учасників судового процесу як законослухняних громадян.
- 8. З точки зору встановлення моральних принципів, судова система у концентрованій формі відображає такі моральні ідеї:**
- а) відповідальності; б) поваги; в) справедливості.
- 9. Дії судді повинні бути:**
- а) чіткими, зрозумілими, обґрунтованими; б) обґрунтованими, законними, справедливими; в) чіткими, обґрунтованими, виваженими.
- 10. Якого із елементів морального спілкування стосується зміст статті 9 Кодексу професійної етики судді: «Суддя під час здійснення правосуддя не повинен допускати проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально-економічного становища, фізичних вад тощо та дозволяти цього іншим»:**
- а) поваги; б) толерантності; в) пошанування.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4.

Тема: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАЦІВНИКА ПРОКУРАТУРИ

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння соціальних функцій прокуратури. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в суті моральних вимог до прокурорів. При опрацюванні питання щодо основних вимог до професійної поведінки прокурора, слід також звернути увагу на професійну відповідальність.

План семінарського заняття:

1. Соціальні функції прокуратури.

2. Моральні вимоги до прокурорів.
3. Основні вимоги до професійної поведінки прокурора.
4. Основні вимоги до поведінки прокурора в межах судочинства.
5. Основні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

присяга прокурора, міжнародні стандарти, функції прокуратури, цілі діяльності прокуратури, правозахисна діяльність прокуратури, Кодекс етики прокурорського працівника, обвинувальна промова прокурора.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю.
3. Підготувати реферат.

Теми рефератів

1. Прокуратура як правоохоронний орган.
2. Основні функції та завдання прокуратури як елементу суспільства.
3. Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури: основні морально- етичні принципи та настанови.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні моральні вимоги до діяльності прокурора.
2. Які є моральні основи Кодексу етики прокурорського працівника?
3. У чому полягає моральне значення судових дебатів?
4. Визначте моральні аспекти обвинувальної промови прокурора.

Тестові питання для перевірки знань

1. Що є метою діяльності прокуратури:

а) швидке і своєчасне розслідування кримінальних правопорушень; б) захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави; в) вирішення правових спорів; г) попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень.

2. Які посадові особи можуть здійснювати функції прокуратури України:

а) виключно особи, які займають адміністративні посади в органах прокуратури; б) виключно прокурори; в) як прокурори, так й інші працівники прокуратури з числа державних службовців; г) як прокурори, так і посадові особи інших органів державної влади, яким функції прокурорів були делеговані у встановленому законом порядку.

3. Що із зазначеного забезпечує незалежність прокурора:

а) єдиний статус прокурорів; б) єдині засади організації та діяльності прокуратури; в) спеціалізація прокурорів; г) особливий порядок призначення прокурора на посаду, звільнення з посади, притягнення до дисциплінарної відповідальності.

4. У яких межах дозволено критику діяльності прокурора:

а) у межах, визначених Генеральним прокурором України; б) у

межах, які визначені відповідним рішенням суду про надання дозволу на критику прокурора; в) у межах обґрунтованої критики, визначених з урахуванням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини; г) критика діяльності прокурора законом не обмежується.

5. Здійснюючи функції прокуратури, прокурор є незалежним від будь-якого незаконного:

а) впливу; б) тиску; в) втручання; г) всі відповіді правильні.

6. Що із вказаного є обов'язком прокурора:

а) брати участь у прокурорському самоврядуванні; б) утворювати громадські організації; в) бути членом професійної спілки; г) вдосконалювати свій професійний рівень.

7. Працівник прокуратури у кримінальному провадженні повинен...:

а) переконатись, що зібрані докази дають достатні підстави до звинувачення; б) за потреби переконатись, що докази одержані незаконним шляхом; в) застосовувати моральні принципи ригоризму.

8. До осіб, які вирізняються расовими, мовними та ментальними ознаками, прокурор повинен ставитись:

а) індиферентно; б) терпляче; в) толерантно і з повагою.

9. Чи може прокурор у процесі кримінального провадження вчиняти дії, які порушують принцип презумпції невинуватості та свідчать проти чи на користь підозрюваного:

а) так; б) ні.

10. За яких умов працівник прокуратури може порушити принцип конфіденційності своєї діяльності:

а) у тих випадках, коли законом передбачено право чи обов'язок розкривати інформацію; б) ніколи; в) якщо це потрібно для обґрунтування своєї позиції.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5.

Тема: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АДВОКАТА

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння суспільного призначення адвокатури. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в загальних етичних вимогах та основних принципах адвокатської етики. При опрацюванні питання щодо етики укладення угоди про надання правової допомоги, слід також звернути увагу на професійну відповідальність.

План семінарського заняття:

1. Суспільне призначення адвокатури.
2. Загальні етичні вимоги до адвокатів.
3. Основні принципи адвокатської етики.

4. Етика укладення угоди про надання правової допомоги.
5. Відносини адвоката з іншими адвокатами.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

адвокатська етика, адвокат, законність, домінантність інтересів, клієнт, незалежність, свобода, конфіденційність, компетентність, добросовісність, конфлікт інтересів, етика промови захисника.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
3. Написати есе на запропоновану тематику.
4. Підготувати реферат.
5. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

1. Моральна культура захисника.
2. Етика захисту на попередньому слідстві.
3. Судова етика адвоката.
4. Етичні межі захисту.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення правового етичного статусу адвоката в Україні.
2. Яка роль професійної етики в діяльності адвокатів?
3. Які етичні принципи регламентує Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»?
4. У чому полягає суть основних моральних проблем у діяльності адвоката?
5. Чому принцип незалежності вважається одним з основних у професії адвоката?
6. Які вимоги принципу конфіденційності?
7. У чому полягають принципи сумлінності і чесності професійної етики адвоката?

Тестові питання для перевірки знань

1. Хто має право тлумачити Правила адвокатської етики:

а) Конституційний Суд України; б) з'їзд адвокатів України та Рада адвокатів України; в) Вища кваліфікаційна комісія адвокатури при Кабінеті Міністрів України; г) жодний із вказаних органів.

2. З ким адвокат повинен ділити отриманий гонорар:

а) судом; б) прокурором; в) клієнтом; г) адвокатом, який раніше виконував доручення клієнта, від якого отримано гонорар.

3. Інтереси клієнта адвоката повинні переважати перед інтересами:

а) колег адвоката; б) самого адвоката; в) партнерів адвоката; г) усіх вказаних осіб.

- 4. Конфлікт інтересів в адвокатській практиці характеризується суперечністю:**
- а) між особистими інтересами адвоката та обов'язками перед клієнтом; б) між суддею та захисником; в) між прокурором та захисником; г) між суддею та клієнтом.
- 5. Дотримання принципу _____ є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання правової допомоги. Яке слово пропущене:**
- а) законності; б) незалежності; в) конфіденційності; г) гласності.
- 6. У якій формі може бути відмінено конфіденційний статус інформації, отриманої адвокатом від клієнта:**
- а) тільки у письмовій, нотаріально засвідченій; б) тільки в електронній; в) у будь-якій зафіксованій формі; г) у жодній, оскільки відміна конфіденційності вказаної інформації забороняється.
- 7. Які вимоги ставляться до особи, яка є адвокатом:**
- а) високий рівень професійної підготовки; б) діловий стиль одягу; в) опанування ораторського мистецтва.
- 8. У ході судового розгляду справи адвокат повинен:**
- а) намагатися вплинути на рішення (вирок) суду позапроцесуальними засобами; б) посилатися в суді на особисту обізнаність з обставинами справи, свою суб'єктивну, не обґрунтовану поданими доказами думку щодо правдивості, порядності та інших особистих якостей учасників процесу, свідків, експертів; в) дотримуватись вимог чинного процесуального законодавства.
- 9. У відносинах з іншими учасниками процесу адвокат повинен:**
- а) бути ніжним і лагідним; б) реагувати на неправильні дії або вислови цих осіб у формі заяв, клопотань, скарг; в) під час допиті/усторін у цивільному процесі бути одягненим у мантию.
- 10. Виберіть правильне твердження:**
- а) адвокат здійснює свої відносини з іншими адвокатами на основі взаємної поваги і дотримання їхніх професійних прав; б) адвокат може обговорювати з особами, що звернулися за наданням юридичної допомоги, і з довірцями обґрунтованість гонорару, в) адвокат може вживати вирази, які принижують гідність, впливають на ділову репутацію іншого адвоката, у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6.

Тема: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА НОТАРІУСА

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння суспільного призначення нотаріату. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в загальних етичних вимогах та основних принципах етики нотаріуса. При опрацюванні питання щодо морально-етичних зобов'язань нотаріуса, слід також звернути увагу на професійну відповідальність.

План семінарського заняття:

1. Морально-етичні зобов'язання нотаріуса.
2. Дії, що підривають професійну гідність нотаріуса.
3. Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися.
4. Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та нотаріальним співтовариством.
5. Поведінка нотаріуса у позаслужбовий час.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

специфіка умов діяльності слідчого, співвідношення моральних норм і тактичних прийомів, моральний зміст відносин слідчого з учасниками кримінального судочинства, забезпечення прав потерпілого, моральні вимоги до провадження слідчих дій, запобіжний захід.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
3. Написати есе на запропоновану тематику.
4. Підготувати реферат.
5. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

1. Юридична місія нотаріуса в сучасному суспільстві.
2. Нотаріальна таємниця.
3. Кодекс нотаріальної етики: міжнародний аспект.
4. Особливості відповідальності нотаріуса за порушення етичних норм.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення правового етичного статусу нотаріуса в Україні.
2. Яка роль професійної етики в діяльності нотаріусів?
3. Які етичні принципи регламентує Закон України «Про нотаріат»?
4. У чому полягає суть основних моральних проблем у діяльності нотаріуса?
5. Чому принцип незалежності вважається одним з основних у професії нотаріуса?
6. Які вимоги принципу конфіденційності?
7. У чому полягають принципи сумлінності і чесності професійної етики нотаріуса?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7.

Тема: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СЛІДЧОГО

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння суспільного призначення слідчого як суб'єкта процесуальної діяльності. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в загальних етичних вимогах та основних принципах етикислідчого. При опрацюванні питання щодо морально-етичних зобов'язань слідчого, слід також звернути увагу на професійну відповідальність.

План семінарського заняття:

1. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого:
 - ❖ законність;
 - ❖ конфіденційність;
 - ❖ проблема одноособового прийняття більшості рішень;
 - ❖ моральна відповідальність за помилку.
2. Етика слідчих дій:
 - ❖ моральна мотивація тимчасової ізоляції обвинуваченого чи підозрюваного;
 - ❖ допит обвинуваченого, свідків;
 - ❖ відносини з потерпілим

Основні терміни і поняття для засвоєння:

специфіка умов діяльності слідчого, співвідношення моральних норм і тактичних прийомів, моральний зміст відносин слідчого з учасниками кримінального судочинства, забезпечення прав потерпілого, моральні вимоги до провадження слідчих дій, запобіжний захід.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

1. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
2. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
3. Написати есе на запропоновану тематику.
4. Підготувати реферат.
5. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

1. Процесуальний статус слідчого в кримінальному процесі.
2. Процесуальний статус дізнавача в кримінальному процесі.
3. Етика слідчих дій.
4. Етичні засади допиту.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення правового етичного статусу слідчого в Україні.
2. Яка роль професійної етики в діяльності слідчого?

3. Які етичні принципи регламентує Кримінальний процесуальний кодекс України?
4. У чому полягає суть основних моральних проблем у діяльності слідчого?
5. Чому принцип незалежності вважається одним з основних у професії слідчого?
6. Які вимоги принципу таємниці досудового розслідування?
7. У чому полягають принципи сумлінності і чесності професійної етики слідчого?

Тестові питання для перевірки знань

1. До основних функціональних обов'язків слідчого слід віднести:

а) оскарження підозрюваного у вчиненні злочину; б) розслідування вчинених злочинів та підготовку до розгляду кримінального провадження у суді; в) винесення вироку.

2. Що належить до вирішальних факторів професійної діяльності слідчого?

а) творчість та пошуковість; б) відданість та пунктуальність; в) компетентність та наполегливість.

3. Слідчий може втручатися в особисте життя осіб, якщо:

а) отримав усне розпорядження свого начальника; б) це викликано необхідністю його безпеки; в) це дозволяється законом.

4. Головним правовим орієнтиром діяльності слідчого є:

а) Закон України «Про Національну поліцію»; б) стаття 62 Конституції України; в) положення Кримінального процесуального кодексу України.

5. Етичні основи діяльності слідчого – це:

а) суспільна мораль; б) його функціональні обов'язки; в) система моральних цінностей в сукупності із нормами процесуального права.

6. Що із наведеного не може бути включено до структури етичних основ діяльності слідчого:

а) морально-правова свідомість; б) етико-правовий аспект діяльності; в) особливості фізичної та функціональної підготовки.

7. До морально-правових умов провадження слідчих дій належать вимоги закону про:

а) проведення обшуку, допиту підозрюваного у денний час, крім виняткових випадків; б) застосування психічного насильства, загрози застосування фізичного або психічного насильства щодо особи або її близьких; в) вчинення протиправних діянь, передбачених Кримінальним кодексом України.

8. До незаконних заходів провадження слідчих дій, спричинених морально-професійними деформаціями, слід віднести:

а) вчинення протиправних діянь, передбачених Кримінальним кодексом України; б) проведення наукових та інших дослідів, застосування гіпнозу, медикаментозних препаратів та інших методів, що

не отримали офіційного визнання; в) нерозголошення обставин особистого життя обшукуваного та інших осіб, які проживають або тимчасово перебувають у цьому приміщенні.

ЗАОЧНА ФОРМА

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1.

Тема: ЮРИДИЧНА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА

В процесі вивчення теми студент повинен звертати увагу на засвоєння професійної етики як самостійної галузі етичної науки. Опрацювання цієї теми на належному теоретичному рівні обумовить розуміння наступних тем навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста”.

Студент має орієнтуватись в суті юридичної етики та види професійної етики. При опрацюванні питання щодо особливості професії юриста, слід також звернути увагу на структуру, види та джерела професійної етики юриста.

План семінарського заняття:

7. Професійна етика як самостійна галузь етичної науки.
8. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість.
9. Сутність юридичної етики.
10. Завдання професійної етики.
11. Особливості професії юриста.
12. Структура, види та джерела професійної етики юриста.

Основні терміни і поняття для засвоєння:

професійна мораль, офіційна етика, традиційна етика, корпоративна етика.

Індивідуальні освітньо-дослідні завдання

6. Опрацювати рекомендовану літературу, засвоїти основні поняття і терміни.
7. Дати відповіді на питання для самоконтролю, вирішити тестові завдання.
8. Написати есе на запропоновану тематику.
9. Підготувати реферат.
10. Використовуючи рекомендовану літературу, підготувати глосарій понять та термінів.

Теми есе та рефератів

6. Професійна мораль юриста: сутність, структура, функції.
7. Моральний зміст професійної діяльності юриста. Вчинок як першоеlement моральної діяльності.
8. Специфіка моральної свідомості юриста, її роль у духовному світі особи і регуляції професійної діяльності.
9. Законність у системі нормативного регулювання діяльності юриста.

10. Закон і моральна відповідальність юриста.

Питання для самоконтролю

8. Чому юридична діяльність є видом соціальної діяльності?
9. Які основні риси характеризують юридичну діяльність?
10. Що включає в себе зміст юридичної діяльності?
11. Соціальне значення професії юриста.
12. Що таке професіоналізм?
13. Формування професійної культури юриста.
14. Процес та стадії соціалізації особи юриста.

Тестові питання для перевірки знань

11. У визначенні поняття професіоналізму важливими параметрами є:

а) партійність, кваліфікація, корпоративність; б) компетентність, винагороджуваність, корпоративність, в) кваліфікація, компетенція, відданість.

12. Чим, на Вашу думку, відрізняються професії інженера та правоохоронця (адвоката, прокурора, судді, слідчого тощо) з огляду на значення людського фактору:

а) нічим, б) професія інженера пов'язана із виконанням робіт, на які не впливає цей фактор, правоохоронна професія передбачає безпосередній психічний вплив на людину; в) дані професії передбачають різні освітні програми досягнення конкретного кваліфікаційного рівня.

13. Що, на Вашу думку, є важливим для визначення поняття професійної етики:

а) правила поведінки громадян у державі; б) врахування особливостей професійної діяльності; в) рівень виконання своїх професійних обов'язків.

14. Вчення, що відображає правила поведінки окремо взятої соціальної групи на основі моральних принципів, називається:

а) професійний етикет, б) професійна етика; в) професійна мораль.

15. Призначення професійної етики полягає у:

а) гуманізації суспільства; б) соціалізації особи; в) розкритті моральних норм у професійній діяльності.

16. Основними категоріями професійної етики є:

а) мораль, релігія, право; б) моральний вибір, моральний вчинок, моральна норма; в) професійний обов'язок, службова гідність, професійна честь.

17. Суттєва ознака професійної етики юриста полягає у:

а) формуванні правил поведінки правників; б) визначенні шляхів виконання правниками своїх функціональних обов'язків; в) розробці проблем взаємодії правників із суспільством.

18. Особливості професійної діяльності юриста, що можуть призвести до серйозних змін у моральній свідомості:

а) наділення владою; б) реалізація широких повноважень; в) спілкування у стані підвищеної психологічної напруги.

19. Чи згодні ви з тим, що професія юриста характеризується такими ознаками:

а) служить громадянському суспільству і державі: його діяльність має, насамперед, суспільний і державний характер; б) має справу виключно із соціальними аномаліями; в) його діяльність має каральний характер.

20. У своїй професійній діяльності юрист:

а) не бере прямої участі у створенні матеріальних і духовних благ; б) не наділяється владними повноваженнями; в) діє творчо, завжди знаходиться в постійному пошуку істини, у нього немає стандартів і шаблонів.

6. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів – це невід’ємний складник підготовки фахівців у ЗВО «Університет Короля Данила». Вона є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами обов’язкових навчальних занять. Її спрямовано на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь щодо відповідних спеціальності та напрямку.

Головною метою самостійної роботи студента є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

Основними завданнями самостійної роботи студента є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні світових стандартів.

Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях.

Методологічною основою для виконання самостійної роботи є наукові праці вчених у сфері етичних стандартів професійної діяльності юриста, судова практика та статистична інформація щодо практичного застосування законодавства в сфері юрисапруденції.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених кафедрою для вивчення навчальної дисципліни. Методичні матеріали орієнтовані на створення можливості проведення самоконтролю з боку студента.

Самостійна робота може виконуватись студентом у читальних залах інституту, навчальних кабінетах, комп’ютерних лабораторіях, в домашніх умовах. Кафедра забезпечує надання викладачами консультацій з окремих

тем курсу на вимогу студента. Викладачі також здійснюють поточний і підсумковий контроль та аналізують результати самостійної роботи студента.

Самостійна робота студента полягає у:

- роботі студентів з лекційним матеріалом;
- вивченні тем, винесених на самостійне опрацювання;
- вивчення теоретичного матеріалу до практичних занять;
- підготовці до проміжного і поточного контролю;
- підготовці до екзамену.

Важливе значення в керівництві самостійною роботою студентів відводиться індивідуальним та груповим консультаціям, їх мета – допомогти студентам у вивченні того чи іншого питання, в правильній організації самостійної роботи над вивченням навчальної дисципліни.

Успішність підготовки до практичних занять і складання заліку значною мірою залежить від організації самостійної роботи. Для здійснення самостійної роботи студентам рекомендується ознайомитись з навчально-методичною літературою, перелік якої наведено в списку рекомендованої літератури, а також публікаціями періодичних видань. Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно із списком і в такій послідовності:

- а) ознайомитись за навчальною програмою із змістом кожної теми;
- б) засвоїти навчальний матеріал, що відноситься до конкретної теми;
- в) дати відповідь на контрольні запитання відповідної теми;
- г) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на консультації.

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА СИСТЕМА КОНТРОЛЮ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Види навчальних завдань для здобувачів освіти в ЗВО «Університет Короля Данила», які самостійно вивчають навчальну дисципліну «Етичні стандарти професійної діяльності юриста», та порядок контролю знань у здобувачів освіти, одержаних в результаті самостійного вивчення дисципліни, наведено нижче в Таблиці.

Категорії студентів, які самостійно вивчають навчальну дисципліну	Види навчальних завдань	Система контролю та оцінювання знань
	1. Освоїти теоретичний матеріал навчальної дисципліни, використовуючи:	Контроль знань складається з двох планових заходів: – <u>Поточний контроль</u> . Для його

<p><u>Студенти денної форми навчання з індивідуальним графіком навчання</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> – повний курс лекцій з дисципліни, який розміщений в Системі дистанційної освіти (СДО); – методичні поради щодо вивчення навчальної дисципліни і приклади розв’язування задач, які містяться в лекційному матеріалі; – Рекомендовані джерела інформації. <p>2. Виконати індивідуальне навчально-дослідне завдання</p> <p>1. Скласти «Тести» з кожної теми навчальної дисципліни через систему дистанційної освіти.</p>	<p>проходження студенту необхідно виконати навчальні завдання і набрати 35 і більше балів ;</p> <ul style="list-style-type: none"> – <u>Підсумковий контроль.</u> Проводиться у формі комп’ютерного тестування після допуску по результатах поточного контролю. У цьому виді контролю студент повинен набрати 25 і більше балів. <p>Загальна семестрова оцінка, яка виставляється в екзаменаційну відомість, є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролів.</p>
<p><u>Студенти :</u></p> <p><u>–заочної форми навчання;</u></p> <p><u>– з повторним вивченням дисципліни;</u></p> <p><u>– з академічною</u></p>	<p>1. Освоїти теоретичний матеріал навчальної дисципліни, використовуючи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повний курс лекцій з дисципліни, який розміщений в Системі дистанційної освіти (СДО); – методичні поради щодо вивчення навчальної 	<p>Контроль знань складається тільки з підсумкового контролю, для підготовки до якого необхідно виконати навчальні завдання. Проводиться у формі комп’ютерного тестування. Результати</p>

<p><u>різницею по цій дисципліні.</u></p>	<p>дисципліни і приклади розв'язування задач, які містяться в лекційному матеріалі;</p> <p>– Рекомендовані джерела інформації.</p> <p>2. Виконати завдання для практичних занять з кожної теми навчальної дисципліни, які розміщені в СДО;</p>	<p>підсумкового контролю в цьому випадку виставляються за 100 бальною шкалою і шкалою ЄКТС.</p> <p>Повна інформація про систему контролю та оцінювання знань здобувачів освіти міститься у відповідному Положенні, розміщеному на сайті закладу освіти.</p>
---	---	---

Тематичний план самостійної роботи з дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста»

Назва теми	Зміст завдання для самостійної роботи	Рекомендовані джерела інформації	Порядок оцінювання	Результати навчання
<p>Тема 1. Теоретичні засади етики в професійній діяльності юриста</p>	<p>Опрацювати такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце етики в системі соціогуманітарного знання. 2. Етика як філософська дисципліна. 3. Етика як наука про мораль та її специфіку. 4. Об'єкт та предмет етики. 5. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики. 6. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. 7. Джерела формування 	<p align="center">1,2,3,4,5,6,7</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях). 2. Тести для самоконтролю з Теми 1, розміщені в СДО. 3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення і поглиблення знань з Теми 1. 2. Уміння працювати з джерелами інформації.

	<p>культури особистості юриста.</p> <p>8. Проблеми деформації моральної професійної (правової) свідомості юристів</p>			
<p>Тема 2. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста</p>	<p>Опрацювати такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика етичних категорій. 2. Структура моралі. 3. Категорії моральної свідомості. 4. Категорії моральної самосвідомості. 5. Проблеми моральної свободи: практичні моральні виміри. 6. Вчинок як першоелемент моральної діяльності. 7. Співвідношення мети і засобів у людській діяльності. 8. Спілкування як царина людської моральності. 	1,2,3,4,5,6,7, 12,14,17	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях). 2. Тести для самоконтролю з Теми 2, розміщені в СДО. 3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Набуття практичних навичок при підготовці інформації. 2. Розуміння і знання історичних нарисів розвитку ораторського мистецтва
<p>Тема 3. Етичні засади здійснення правосуддя</p>	<p>Опрацювати такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародні стандарти суддівської етики. 2. Національні стандарти суддівської етики. 3. Кодекс суддівської 	1,2,3,4,5,6,7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях). 2. Тести для 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уміння проводити аналіз навчального матеріалу. 2. Розширення і поглиблення знань з Теми 3.

	<p>етики.</p> <p>4. Механізм забезпечення доброчесності та професійної етики суддів.</p> <p>5. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді та національне законодавство</p> <p>6. Порушення суддівської етики</p>		<p>самоконтролю з Теми 3, розміщені в СДО.</p> <p>3. Питання самостійної роботи включені в тести підсумкового контролю.</p>	<p>3. Навички самостійної роботи, вміння демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.</p>
<p>Тема 4. Професійна етика працівника прокуратури</p>	<p>Опрацювати такі питання:</p> <p>1. Професійна етика працівника прокуратури: міжнародно-правові та національні аспекти.</p> <p>2. Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів.</p> <p>3. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави.</p> <p>4. Запобігання випадкам порушення етичних правил працівниками прокуратури.</p> <p>5. Відповідальність за недотримання етичних правил.</p>	<p>1,2,3,4,5,6,7</p>	<p>1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях).</p> <p>2. Тести для самоконтролю з Теми 4, розміщені в СДО.</p> <p>3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю.</p>	<p>Здатність застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p>
<p>Тема 5. Професійна етика адвокатів</p>	<p>Опрацювати такі питання:</p> <p>1. Поняття адвокатської професії.</p> <p>2. Завдання, форми</p>	<p>15,16,17,18,19,20,21,22</p>	<p>1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові</p>	<p>Уміння проводити аналіз навчального матеріалу. Здатність</p>

	<p>та принципи професії адвоката.</p> <p>3. Поняття та особливості адвокатської етики як різновиду юридичної етики.</p> <p>4. Джерела адвокатської етики.</p> <p>5. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката.</p> <p>6. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики</p>		<p>питання на практичних заняттях).</p> <p>2. Тести для самоконтролю з Теми 5, розміщені в СДО.</p> <p>3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю.</p>	<p>застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p>
<p>Тема 6. Професійна етика нотаріуса</p>	<p>Опрацювати наступні питання:</p> <p>1. Етика – необхідний і обов'язковий елемент для здійснення нотаріальної функції.</p> <p>2. Основні принципи професійної діяльності нотаріусів.</p> <p>3. Основоположні цінності та принципи нотаріальної системи латинського тип.</p> <p>4. Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату</p> <p>5. Рекламування та</p>	15,16,17,18,19,20,21,22	<p>1. Поточний контроль. (передбачас усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях).</p> <p>2. Тести для самоконтролю з Теми 6, розміщені в СДО.</p> <p>3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю.</p>	<p>Уміння проводити аналіз навчального матеріалу. Здатність застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p>

	інформація про нотаріальну діяльність. 6. Порушення нотаріусом етичних норм (етичний проступок) та відповідальність за нього.			
Тема 7. Професійна етика слідчого	Опрацювати наступні питання: 1. Поняття, сутність та значення етичних основ діяльності слідчого. 2. Загальна характеристика моральних вимог до слідчих. 3. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого. 4. Етика на стадії дізнання. 5. Етика на стадії досудового розслідування. 6. Етика слідчих дій. 7. Етика застосування запобіжних заходів.	15,16,17,18,19,20,21,22	1. Поточний контроль. (передбачає усну відповідь на контрольні або тестові питання на практичних заняттях). 2. Тести для самоконтролю з Тем 7, розміщені в СДО. 3. Питання самостійної роботи включені у тести підсумкового контролю.	Уміння проводити аналіз навчального матеріалу. Здатність застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань
	Індивідуальна контрольна робота.	3, 4	Перевірка індивідуальних завдань із виставленням оцінок в електронний журнал.	Здатність застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

**5. ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЮРИСТА»
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

1. Професійна етика як самостійна галузь етичної науки.
2. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість.
3. Сутність юридичної етики.
4. Завдання професійної етики.
5. Особливості професії юриста.
6. Структура, види та джерела професійної етики юриста.
7. Єдність та відмінність моралі і права у життєдіяльності суспільства, соціальних спільнот та особистості.
8. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії.
9. Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура.
10. Особливості моральної культури юриста.
11. Моральні вимоги до професійної діяльності правника.
12. Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення та їх профілактика.
13. Суддівська етика: поняття та значення для правової системи.
14. Міжнародні стандарти суддівської етики.
15. Національні стандарти суддівської етики.
16. Кодекс суддівської етики.
17. Суддівська етика: практика Громадської ради доброчесності.
18. Дисциплінарна відповідальність судді: природа, особливості, співвідношення із іншими видами юридичної відповідальності.
19. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді та національне законодавство.
20. Порухення суддівської етики як підстава дисциплінарної відповідальності.
21. Процедури та гарантії під час притягнення до дисциплінарної відповідальності судді.
22. Дисциплінарна відповідальність судді за порушення правил суддівської етики: практика Вищої ради правосудді.
23. Соціальні функції прокуратури.
24. Моральні вимоги до прокурорів.
25. Основні вимоги до професійної поведінки прокурора.
26. Професійна етика працівника прокуратури: міжнародно-правові та національні аспекти.
27. Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів.
28. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави.
29. Позапрофесійна етика поведінки прокурора.
30. Запобігання випадкам порушення етичних правил працівниками прокуратури.

31. Відповідальність за недотримання етичних правил.
32. Поняття адвокатської професії.
33. Завдання, форми та принципи професії адвоката.
34. Поняття та особливості адвокатської етики як різновиду юридичної етики.
35. Джерела адвокатської етики.
36. Етичні особливості відносин адвоката з клієнтами.
37. Етичні особливості відносин адвоката зі судом та іншими учасниками судового провадження.
38. Етичні особливості відносин адвоката при здійсненні професійної діяльності з іншими органами та особами.
39. Етичні особливості відносин адвокатів між собою та з органами адвокатського самоврядування.
40. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката.
41. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики.
42. Етика – необхідний і обов'язковий елемент для здійснення нотаріальної функції.
43. Основні принципи професійної діяльності нотаріусів.
44. Основоположні цінності та принципи нотаріальної системи латинського тип.
45. Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату.
46. Морально-етичні зобов'язання нотаріуса.
47. Дії, що підривають професійну гідність нотаріуса.
48. Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися.
49. Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та нотаріальним співтовариством.
50. Поведінка нотаріуса у позаслужбовий час.
51. Рекламування та інформація про нотаріальну діяльність.
52. Порушення нотаріусом етичних норм (етичний проступок) та відповідальність за нього.
53. Поняття, сутність та значення етичних основ діяльності слідчого.
54. Загальна характеристика моральних вимог до слідчих.
55. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого.
56. Етика на стадії дізнання.
57. Етика на стадії досудового розслідування.
58. Етика слідчих дій.
59. Етика застосування запобіжних заходів.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця в галузі інформаційних технологій.

Програмний результат навчання ¹	Метод навчання	Метод оцінювання
Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах))	диференційований залік
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання	словесні методи (лекція, розповідь пояснення); наочні методи (ілюстрування, комп'ютерні і мультимедійні методи); інтерактивні методи (дискусія, мозковий штурм, робота в команді (групах))	диференційований залік

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється [«Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів»](#), яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149>

Здобувачі мають право оскаржувати результати поточного оцінювання, а також інформувати про факти конфліктних ситуацій в академічній групі чи з викладачем у відповідності до [«Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій»](#).

¹ для вибірових навчальних дисциплін вказується **результат навчання**

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі.

Здобувачі які ведуть конспект лекцій, мають план-проспект семінарського заняття, а також формулюють власну аналітичну думку з конкретного питання можуть претендувати на оцінку відмінно “5”. Також здобувачі, які приймають активну участь в обговоренні відповідей своїх колег можуть отримати додаткові бали до власної відповіді, або окрему оцінку. Якщо здобувач відповідав усно і виконував тестові завдання під час семінару, викладач вносить до Журналу дві оцінки.

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру.

Підсумковий контроль знань у формі диференційованого заліку (І семестр) проводиться у вигляді комп'ютерного тестування. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно Шкали оцінювання знань за ЄКТС) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %
Національна диференційована шкала	
Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89

Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Національна недиференційована шкала	
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59
Шкала ECTS	
A	90 – 100
B	83 – 89
C	75 – 82
D	68 – 74
E	60 – 67
FX	35 – 59
F	0 – 34

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Об'єктивність процедур проведення контрольних заходів забезпечується відмежуванням результатів поточного контролю від результатів підсумкового контролю.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Бевзюк І. М. Професійна комунікативна компетентність майбутнього прокурора: навч. посіб. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.: Правова єдність: Алерта, 2014. 223 с.
2. Бігун В. Добросесність і правосуддя. (Філософія. Теорія. Практика.). Київ: Інтерсервіс, 2021, 500 с.
3. Бралатан В. П. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вінниц. держ. аграр. ун-т. К.: Центр учбової л-ри, 2011. 251 с.

4. Висновок Консультативної ради європейських суддів про запобігання корупції серед суддів (РЄ, 2018)
5. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. К.: Атіка, 2007. 432 с.
6. Договір про Європейський Союз (консолідована версія) // EUR-Lex - [12012M/TXT - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT)
7. Індикатори визначення невідповідності суддів (кандидатів на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики (ГРД, 2019)..
8. Керівні положення Громадської ради міжнародних експертів щодо проведення оцінки доброчесності, знань та практичних навичок кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду (ГРМЕ, 2018)
9. Кодекс етики працівників Національного антикорупційного бюро України <https://nabu.gov.ua/kodeks-etyky-pracivnykiv-nacionalnogo-antykorupciynogo-byuro-ukrayiny>
10. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017.
11. Кодекс суддівської етики від 22.02.2013.
12. Леко Б. А. Юридична етика: навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI, 2008. 280 с.
13. Меліхова Ю.А. Морально-професійна культура судді: історія і сучасність: монографія..Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, Право, 2015. 217 с.
14. Положення «Про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення» (ВККС, 2016) .
15. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (зі змінами і доповненнями). Правила професійної етики нотаріусів України / М-во юстиції України. Офіц. вид. К.: Українська правова інформація, 2013. 95 с.

16. Правила поведінки працівника суду та Коментар. Держ. суд. адмін. України, Рада суддів України; [підгот.: О. Булка та ін.]. К.: [б. в.], 2010. 39 с.

Допоміжна

1. Професійна етика юриста: підручник / [В. С. Бліхар та ін.; за ред. проф. В. С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів; Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. 357 с.
2. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю.Лісняка, П.Таращука. -К.:Основи, 1995. 759 с.;
3. Резолюція «Професійна етика правосуддя» (2018).
4. Старосольський В. Принцип більшості /Пер. з нім. К.Поліщука; автор проекту і упорядник М.Петрів. Львів:Вид-во “Літопис”, 2018. 312 с.
5. Філософські засади та особливості римського права як основи європейської доктрини право розуміння. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 512 с.
6. Code of Recommended Standards for Bar "Examinem // Comprehensive Guide to Bar Admission Requirements 2002 / E. Moeser, M.F. Comeille. NCBE, ABA SLEAB, 2002.
7. Harold J. Berman, Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition (valpo.edu)
8. Harris D.I., Boyle M.O. Law of the European Convention on Human Rights. - London, Dublin, Edinburg, 1995.
9. Kelly J.M. Historia zachodniej teorii prawa. -Krakow: Wydawnictwo WAM, 2006. - 494 s.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Адреса веб-сайту

Назва веб-ресурсу

1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд
www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/gol	Газета «Голос України»
os	
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для практиків
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група
www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)

www.pension.kiev.ua legalpro.hypermart.net/ konstsudl.html	Пенсійне забезпечення в Україні Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)
www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)
www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист ХХІ століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
www.coe.kiev.ua	Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству